

այս վէպը, իրեն ծանօթ էր միայն այն զարմա-
նալի խաչին պատմութիւնը: Իր կանգնուած էր
բլրան վրայ քաղաքին արեւելակողմը Արամազ-
դայ պատկերին տեղը: Այս կէտն իսկ որ սեան
զրոյցն աննանօթ 'է Նորենացոյ' գեղեցիկ
վկայութիւն մըն է իւր աղբերաց հնութեան:

Բայց արդ փոքր Մոկրաստ այս երկուքն ալ
իրարու խառնած է, թէ լուսաւոր խաչն եւ թէ
հեկիւկող սիւնը, այսպէս բառ առ բառ. "Եւ
հրամայեալ ուրեմն ինգնել [գնշան խաչին
Քրիստոսի... եւ զի ոչ էր գործ ճարտարի՝
արհամարհնալ լինէր ի բազմաց. իսկ սուրբ
կինն կայր յազօթս զգիշերն ամենայն եւ ի
վաղեւն լուսաւորեալ լինէր Նշան խաչին, որ
հիացոյց զհեռաւորս եւ զմեղաւորս, եւ հաս-
տանեացն ի հաւատս:] Թայեմամ հրամայե
շինել տուն աղօթից, եւն: Ամբողջ այն կտորը՝
զոր անկիւնաւոր փակագծի մէջ գրինք, կը
պակսի Մեծ Մոկրաստայ քով:

(Մեղացած էալ ակեմ):

ԾԱՆՈԹ ՈՒԹԻՒՆ

Գիտնական նիւթերու վրայ անպակաս
եղած են եւ պիտի ըլլան իրարու հակառակ
անտուժիւններ: Վիճական գրութիւնք (որոնցմէ
հետէ ըլլալու են հակառակասեր օգին եւ
արհամարհոտ ոճը) կարեւոր են վէճի ենթարկուած
նիւթ լուսարանելու, եւ փոքր փոքր եղբակացու-
թեան մը յանգելու յօգուտ գիտութեան:

Մտաբանութեան արժանի է, թէ սոսկիւ
նչի մը գրութիւնն ունի ճանաչող յարգ, բայց
հասարակութեան պատկանող անի մը գրութիւնն
կրնայ ստանալ բոլորական յարգ ու վարկ,
մանաւանդ եթէ է նոյն հասարակութեան organին
մէջ երեւի: Այս պատճառաւ, ծանր թիւթերը
մեծապէս զգուշաւոր են եւ չեն հրատարակեր
այնպիսի գրութիւններ՝ որ կերպով մը կրնան
համարուիլ լուծիչ եւ քակիչ բարի յարաբերու-
թեանց: Վեհանման մտաբան ծանր աչք մը կ'արձակէ
թէ սոսկականի մը եւ թէ հասարակութեան մը
կողմանէ իրեն գէմ հրատարակուած նսեմ
գրութեանց եւ հեղանական առաջուածոց, եւ
անոնց վրայ կը տարածէ քրիստոնէական ան-
անտուժեան քողը: Յիշուի, լուել ինչո՞ւն ունի
յարգ սոյնայ, — որ սիրոյ սակեղենիկ աղերսն
անվճար կը պահէ:

Գրութեանն նպատակն ու փափաքն է,
թերթնացութեանց առաջն առնուլ, ուստի կը
յայտնենք, թէ վարքութեան զիջելի բացառայու-
թեան միջոցին՝ առանց իւր գիտութեան Հնգրեմն
Սեպտեմբերի Բաշն Դէլ էլ 283 "Գեղապոյ
աղեղութիւններ" վերնագրով խիստ պատասխան

մը տրուած էր, որուն կծու ոճը (եւ թէ ուրիշ
մէկուն այսպիսի գրութիւնք) հասարակութեան
խաղաղութեան զգածմանց դէմ են. — թէ եւ զգախ-
տաբար այն ալ ստոյգ է, որ "Գեղապոյ" մէկ
յօդուան Հնգրեմնի դէմ է — այն, ստոր առաջին
ըստը տուաւ:

Անկերծօրէն կը դնահաստենք երկգարեան
գիտնական եւ բազմաբղիւն Վենետիկ Միւի-
թարեան Միաբանութեան յարգն ու վարկը,
եւ իրաւամբ մեծ համարում կը վայելէ թէ
հայազգի եւ թէ օտարազգի ժողովրդեան մէջ:
Վենետիկ Միւիթարեանց եւ Վիեննայի Միւիթա-
րեանց ոչ ապաքեն են Մեծին Միւիթարայ եղի-
թիք առջ. ուրեմն ո՞վ որ նաեւ յանգողոյն եւ
յանխորհուրդս զպէի եղիւ թէքեթն մէնու,
անով իսկ կը վերաւորէ օգնական ընկեր թէք:
Մեր բնաբանն է, թէ համակիւր եւ փոփոխակի
յարգութեամբ (որ իրք ալ պէտք է երեւի թէ
ի բանն եւ թէ ի գրութիւնն իւրաքանչիւրոց),
երկու հայազգի համանուն համարին եւ համա-
վախճան Միւիթարեան Միաբանութիւնք, —
որոնցմէ իւրաքանչիւրն սակի յեւր շնորհ՝ ըստ
շնորհելոյ Ցեռան, — պէտք են իրարու ձեռք
կարկանդակ եւ օգնել իրեն եղբայր եղբոր, որով
կ'ըլլան Գեռնան, եւ կը կարողանան գործել
մեծամեծս յասպարիկ բարոյական եւ աշխարհական
գիտութեանց եւ գրութեանց, նպատակաւ մեր
հայ ազգին միտքն լուսաւորելու եւ սիրտն
աղեղացնելու ի փառս Աստուծոյ:

Հ. ԹՈՌՈՆԻԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՇնԱՎՐԱԿԱՆ — Աղբիւրներ նազոյն հայոց պատ-
մութեան. 289:

ՊԱՍՄԱԿԱՆ — Սոխաթիթիւրալոյ ազգայինք մի
շամիւս կ'ըլլան հայ եպիսկոպոսութեան վերա-
նորոգութեանը համար. 297: — Անարկ մը
լեհահայոց վրայ. 300:

ՆԵՆՍԱՎՐԱԿԱՆ — Բժիշկ Դոկտ. Նահապետ Ռու-
սինեան. 305: — Կոլոտ. 309:

ՄԱՏՆԵՆԱՎՐԱԿԱՆ — Մ. Խոզնապոյ պատմութեան
ժամանակն մասին (Թղթակցութիւն հայազէտ
Փ. Կոնքերի). 317:

Ժանօթութիւն. 320:

ՀԱՍՏԱՐԱՐԵՆԴ ԵՒ ՊԱՍՄԱՆԱՍՏՈՒՆ ՆՍՐԱԿԱՅՐ

Հ. ԲՈՒՅՆԵԼ Կ. ՊԱՐԱՆԶ

ՊԵՆՆԱՆ, ՄԻԹԱՐԵԱՆ ԶԱՐԱՆ